

3. Předvstupní pomoc a přípravné programy na ESF

3.1 Podmínky členství v EU

Podmínkou připojení k Evropské unii je splnění kritérií schválených na zasedání Evropské rady v Kodani v roce 1993 – tzv. **Kodaňských kritérií**. V souladu s nimi může daná země vstoupit, jakmile bude schopná převzít závazky vyplývající z členství a zároveň bude splňovat hospodářské a politické podmínky.

Podmínky členství **(Kodaňská kritéria):**

- stabilita institucí zajišťujících demokracii, právní stát, dodržování lidských práv a práv menšin
- fungující tržní hospodářství a schopnost vyrovnat se s konkurenčním prostředím trhů EU
- schopnost **převzít závazky plynoucí z členství**, včetně cílů politické, hospodářské a měnové unie

V roce 1995 bylo na zasedání v Madridu připojeno čtvrté kritérium (tzv. Madridské):

- existující podmínky pro vznik odpovídajících administrativních a právních struktur, nutných pro efektivní zavádění legislativy ES

3.2 Pomoc kandidátským zemím v jejich přípravě na vstup do EU

Východní rozšíření představuje komplexní úkol, vyžadující značné úsilí jak ze strany kandidátských zemí, tak koordinaci a pomoc ze strany EU. Proto EU navrhla tzv. předvstupní strategii (později tzv. zesílenou předvstupní strategii) s cílem ještě víc pomoci kandidátským zemím v jejich přípravě na vstup do EU.

Cíle společné strategie:

- nabídnout kandidátským zemím konzistentní program přípravy na vstup do EU
- seznámit kandidátské země s procedurami a politikami Unie (aby se v budoucnu mohly plnohodnotně zapojit)
- poskytnout různé formy pomoci při provádění opatření, které jsou nutné k zajištění souladu s legislativou a praktikami EU v jednotlivých oblastech

Předvstupní pomoc zahrnuje:

- program Phare
- podporu ochrany životního prostředí a dopravě (ISPA)
- podporu zemědělství a rozvoji venkova (SAPARD)
- spolufinancování mezinárodními finančními institucemi (například Evropská investiční banka)
- zpřístupnění programů Evropského společenství pro kandidátské země (tzv. komunitární programy)

Tabulka: Finanční zdroje EU pro Českou republiku v letech 1999 – 2002
(průměrně za rok)

	1995 – 1999		2000 – 2002	
	milionů EUR (ECU)	miliard Kč	milionů EUR	miliard Kč
Phare	69	2,2	72	2,5
ISPA			57,2 – 83,2	1,5 – 2,7
SAPARD			22,1	0,7
Celkem	69	2,2	cca 171,3	cca 5,5

Zdroj: Delegace EK, únor 2002

3.2.1 Vývoj

Na počátku bylo Phare

Program Phare, který se datuje od roku 1990, byl původně určen pouze pro Polsko a Maďarsko. Přesto se už v prvním roce iniciativně rozšířil na sedm států, včetně tehdejšího Československa. Dnes se programu Phare účastní třináct států – Albánie, Bosna a Hercegovina, Bulharsko, Česká republika, Estonsko, Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Makedonie, Polsko, Rumunsko, Slovensko a Slovinsko.

S reformami v integračním procesu Unie se také změnily priority v systému poskytování předvstupní pomoci v rámci Phare. Původní přístup z let 1990 – 1997, který byl založený na požadavcích a potřebách jednotlivých kandidátských zemí v procesu transformace, se v roce 1998 změnil na přístup orientovaný na **přípravu kandidátských zemí na vstup do EU**.

Program napomáhá při přípravě na členství v EU – soustřeďuje se na klíčové

oblasti, potřeby a strategie popsané v programových dokumentech.

Základní programové dokumenty pro předvstupní pomoc:

- Přístupové partnerství (*Accession Partnership*)
- Národní program přípravy ČR na členství v EU (*National Programme for the Adoption of the Acquis, NPAA*)
- Národní programy Phare
- Pravidelné hodnotící zprávy (*Progress Reports*)

Přístupové partnerství, zpracované Evropskou komisí, je základním programovacím nástrojem, který identifikuje krátkodobé a střednědobé priority v přípravě jednotlivých přidružených zemí na vstup do EU. Sdružuje všechny formy podpory do jediného rámce.

Národní program přípravy ČR na členství v EU, zpracovaný Českou republikou, vytyčuje strategii vstupu do EU, včetně způsobu dosažení priorit definovaných v Přístupovém partnerství.

Tyto dva dokumenty se staly výchozími podklady pro stanovení priorit České republiky při přípravě na vstup do EU od roku 1998.

Pravidelné hodnotící zprávy, v nichž Komise vyhodnocuje dosažený pokrok při plnění vstupních kritérií, pomáhají dodatečně identifikovat priority.

3.2.2 Typy projektů

V programu Phare se uplatňují dvě priority:

- **výstavba institucí** (*institutional building*)

Cílem této priority je vytvořit institucionální struktury pro přijetí, zavedení a používání právních norem EU a podpořit rozvoj strategií, lidských zdrojů a manažerských schopností, které jsou potřebné k posílení kapacity těchto struktur v hospodářské, sociální, politické a administrativní oblasti.

Podpora se orientuje zejména na tyto oblasti:

- reforma institucionální struktury v sektoru financí, spravedlnosti, vnitra, zemědělství a životního prostředí, případně v dalších sektorech
- reforma státní správy

- podpora účasti na programech Společenství
- rozvoj občanské společnosti především prostřednictvím podpory nevládních organizací (Access 2000)
- zkvalitnění soudního systému
- **investice** (*investment*)

Cílem této priority programu Phare je pomoc při plnění předvstupních cílů, stanovených v plánovacím dokumentu Vstupní partnerství v oblastech přibližování právního řádu kandidátských zemí právu Společenství, a rozvoj a modernizace infrastruktury, ochrany životního prostředí a rozvoj podnikatelské sféry, zejména malých a středních podniků. Tato opatření mají přispět k podpoře fungujícího tržního hospodářství a schopnosti odolávat konkurenčním tlakům a tržním silám v EU.

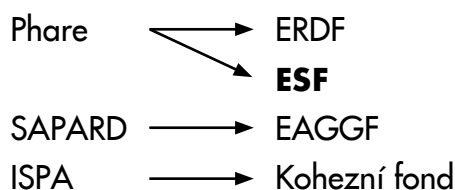
Pro období 2000 – 2006 stojí před programem Phare dvě výzvy:

- **dokončení minulých reforem**
 - zajistit období relativní stability pro konsolidaci minulých reforem, aby bylo možné plně využít její výsledky
 - dopracování některých reforem (jako reakce na kritiku Účetního dvoru a Evropského parlamentu)
 - zvýšení vlivu a absorpční kapacity

- **posun ke strukturálním fondům**

- založení nezbytných administrativních a rozpočtových struktur
- využití první generace integrovaných rozvojových programů typu Cíle 1 a přispívání k hospodářské a sociální kohezi

Nástroje předvstupní pomoci jsou přípravou na strukturální pomoc po vstupu do EU.



3.2.3 Finanční prostředky programu Phare

Tabulka: Alokace prostředků Phare podle oblastí v ČR v letech 1990 – 2001

Oblast podpory	Alokace (mil. EUR)
1. Posilování demokracie, lidská práva, podpora menšin	18,87
2. Hospodářská a sociální soudržnost (včetně přeshraniční spolupráce, CBC)	514,95
infrastruktura	117,15
soukromý sektor a regionální rozvoj (včetně CBC)	321,05
lidské zdroje	42,8
sociální oblast	23,45
příprava na strukturální politiky	10,5
3. Podpora institucí a administrativní kapacity pro implementaci acquis	85,95
budování institucí	35,15
finanční sektor a bankovníctví	30,3
celní správa, standardy, statistika, průmyslové vlastnictví, volná soutěž	20,5
4. Životní prostředí	42,15
5. Zemědělství	25,78
registrace půdy a katastrů	5,6
zemědělství	20,18
6. Soudnictví a vnitro	37,45
vnitro	24,6
soudnictví	12,85
7. Komunitární programy/TEMPUS	83,51
TEMPUS	50,8
spolufinancování účasti na komunitárních programech	32,71
8. Podpora řízení programu Phare	4,85
CELKEM	813,51

Zdroj: Programy pomoci ES Phare, ISPA, SAPARD; MF Centrum zahraniční pomoci, 2001

3.2.4 Institucionální rámec pro realizaci předvstupní pomoci

Odpovědnost za realizaci zahraniční pomoci EU v České republice nese Ministerstvo financí.

Společná koordinace předvstupní pomoci EU na národní úrovni

Národní koordinátor pomoci (NAC) Oficiální představitel a hlavní kontaktní osoba, odpovědná za koordinaci přípravy programů v ČR, která má zastřešující vrcholovou odpovědnost. Jejím úkolem je průběžně monitorovat a hodnotit využití pomoci. Národního koordinátora, jehož funkce odpovídá úrovni náměstka ministra, jmenuje ministr financí.

Pozn.: NAC – National Aid Co-ordinator

Národní schvalující úředník (NAO)

Nese odpovědnost za nakládání se všemi finančními prostředky EU poskytnutými České republice na realizaci předvstupní pomoci. NAO je jmenován ministrem financí na úrovni prvního náměstka a jeho výkonným pracovištěm je Národní fond na Ministerstvu financí. Jeho původní odpovědnost za hospodaření s finančními prostředky EU je nově rozšířena i na oblast hospodaření s tuzemskými zdroji při realizaci programů předvstupní pomoci EU v ČR.

Pozn.: NAO – National Authorising Officer

Národní fond (NF)

Národní fond má zabezpečit soulad jak s kontrolními a monitorovacími požadavky EU, tak s národními požadavky na kontrolu a monitorování nakládání s prostředky státního rozpočtu a jinými veřejnými zdroji. Financování probíhá na základě víceletého programování. Postup při převodu finančních prostředků stanoví Memorandum o porozumění a příslušná Finanční memoranda pro jednotlivé roky.

Společný monitorovací výbor (JMC)

Nejvyšší koordináční orgán předvstupní pomoci, jehož úkolem je monitorování a hodnocení implementace z hlediska dosahování cílů stanovených ve Finančních memorandech

Pozn.: JMC – Joint Monitoring Committee

Sektorové monitorovací podvýbory

Podrobně sledují postup realizace každého programu, včetně jejich efektivnosti a dopadů. Podvýbory připravují podklady pro jednání Společného monitorovacího výboru.

Implementační agentury

Implementační agentury se zřizují při ústředních orgánech státní správy. Odpovídají za přípravu a realizaci programů a projektů v návaznosti na příslušné resorty.

Přehled implementačních agentur programu Phare:

Centrum pro regionální rozvoj (CRR) – MMR

Národní vzdělávací fond (NVF) – MPSV

Centrální finanční a kontraktovní jednotka (CFCU) – MF

CzechInvest – MPO

Nadace rozvoje občanské společnosti (NROS)

Část této pomoci směřovala na přípravu na budoucí účast v Evropském sociálním fondu. Obzvláště důležitý byl v tomto ohledu **Zvláštní přípravný program pro strukturální fondy**, který se zaměřil hlavně na vybudování kapacit pro efektivní řízení strukturálních fondů s cílem připravit kandidátské země na jejich využívání.

Věcná a technická implementace

Implementace programu Phare se od 1. ledna 2001 řídí novým manuálem **Practical Guide for Phare, ISPA and SAPARD Contracting Procedures**.

3.3 Předvstupní pomoc v oblasti rozvoje lidských zdrojů

Účast kandidátských zemí na Evropské strategii zaměstnanosti je prioritou Přístupových partnerství – hlavního nástroje rozšířené předvstupní strategie. Ten identifikuje klíčové oblasti, které si žádají zlepšení, a nastiňuje cesty k podpoře přípravy z programu Phare.

Program Phare financuje projekty v oblasti zaměstnanosti a rozvoje lidských zdrojů ve dvou směrech:

1. „budování institucí“
2. hospodářská a sociální soudržnost

Legislativa

- Nařízení (ES) č. 1784/1999 o Evropském sociálním fondu
- Sdělení Komise COM (2000) 853 Pokyny pro iniciativu Společenství EQUAL

Odkazy

¹ www.mmr.cz (NRP včetně OP v sekci Národní rozvojový plán; JPD pro Cíl 2 Praha – sekce Regionální politika)

² www.mpsv.cz

Pozn: Seznam témat a tematických opatření iniciativy EQUAL v ČR najdete v textové příloze.

Aktuální informace najdete na stránkách Národního vzdělávacího fondu.